

پیامبری که ما می شناسیم

بسم الله الرحمن الرحيم

پیامبری که ما می‌شناسیم

کاری از بنیاد رسول رحمت ﷺ

مقدمه..... ۴

فصل اول: سیره و اخلاق خانوادگی رسول رحمت..... ۷

گفتار اول: نکاتی زیربنایی در استحکام خانواده..... ۹

نکتهٔ اول: اهمیت و جایگاه خانواده در اسلام..... ۹

نکتهٔ دوم: اهداف مهم تشکیل خانواده..... ۱۲

نکته سوم: وظیفه انسان نسبت به خانواده..... ۲۱

یک هشدار جدی..... ۲۳

نکتهٔ چهارم: اساسی‌ترین عامل خوشبختی و بدبختی انسان..... ۲۵

گفتار دوم: اصول و روش‌های موفقیت در زندگی مشترک..... ۲۷

هنگام درنگ..... ۵۷

فصل دوم: سیره پیامبر در کشاورزی و محیط زیست..... ۵۸

مقدمه..... ۵۸

۱. اهمیت کشاورزی و محیط زیست در کلام پیامبر..... ۶۱

۲. آبادانی زمین، وظیفه همگانی ۶۶
۳. اهمیت توجه به ساکنان زمین ۶۷
۴. توجه به هوا و آلوده نکردن آن ۶۹
۵. قطع نکردن درختان در همه حال ۷۰
۶. حفظ خاک ۷۰
۷. چگونگی کاشت نهال ۷۱
۸. وظیفه مسئولان در قبال محیط زیست و خاک ۷۲

مقدمه

اهمیت فراوان سبک زندگی در حیات اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و نتایج مهمی که می‌تواند در جوامع مختلف به بار آورد،

موجب شده است که اندیشمندان حوزه‌های مختلف توجه ویژه‌ای به این مسئله داشته باشند. انسان امروزی با مسائل و چالش‌های بسیار مختلف و متفاوتی در جامعه روبه‌روست که هرکدام از آنها ممکن است سمت‌وسوی زندگی فرد را شکل و یا حتی تغییر دهد. لذا حوزه‌های مختلف علوم انسانی، از جمله جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، مطالعات فرهنگی، انسان‌شناسی، پزشکی، کشاورزی و... هریک به نوبت خود تلاش کردند تا به ابعادی از زندگی انسان در جوامع پیچیده امروز بپردازند و هرکدام بخشی از مقوله سبک زندگی را مورد مطالعه قرار دهند.

از نظر قرآن، پیامبر خدا، اسوه حسنه
زندگی و بهترین الگو برای سبک زندگی
اسلامی است؛ زیرا تجسم همه آموزه‌های
وحيانی قرآن است و خلق پیامبر همان
خلق قرآنی نيکی است که خداوند انسان را
برای خلافت الهی خود بدان خوانده
است. لذا در این مجال هر چند کوتاه بر
آن هستيم که گوشه ای از سجایای
اخلاقی خانوادگی و نیز سیره زیست
محیطی پیامبر رحمت را بیان کنیم. امید
که مقبول افتد.

فصل اول: سیره و اخلاق خانوادگی رسول رحمت ﷺ

خانواده موفق در اسلام با شاخصه ها و ویژگی ها ممتاز شده است و چنین خانواده هایی هستند که سعادت دنیوی و اخروی را برای خود و فرزندان شان رقم خواهند زد. واحد کوچک «خانواده»، که جامعه بزرگ بشری از آن ساخته شده، تربیت انسان ها را از بعد اخلاقی، روحی و اجتماعی عهده دار است. بدون وجود خانواده، شیرازه جوامع بشری گسسته شده، تعادل حیات انسانی از بین خواهد رفت.

از طرف دیگری از مهم ترین و لازم ترین رفتارهای انسان در قبال دیگران، توجه به نزدیکان خصوصا همسر و فرزندان است که در بسیاری از موارد این توجه به خوبی صورت نمی گیرد. توجه ویژه به اخلاق خانوادگی، اصول همسراری و تربیت فرزند در سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله یکی از موضوعاتی است که سعادت هر جامعه ای را در پی خواهد داشت؛ چرا که پیامبر مهربانی ها به عنوان الگوی کاملی که قرآن ایشان را معرفی کرده به خوبی این مهم را انجام می دادند و و چنین رفتارهایی بیانگر اهمیت ذاتی و حیاتی کانون خانواده است. در این نوشتار بر آن هستیم در

کنار بیان چند نکته زیربنایی، اصول و روش های موفقیت در زندگی مشترک در سیره وجود مقدس پیامبر اعظم را بیان کنیم.

گفتار اول: نکاتی زیربنایی در استحکام خانواده

نکته اول: اهمیت و جایگاه خانواده در اسلام

هیچ دینی به اندازه دین اسلام برای خانواده ارزش و اهمیت قائل نشده است؛

۱- سنگ بنای اول ساختمان اجتماع، خانواده است که هر چه از استحکام بیش‌تری برخوردار باشد، به استحکام

بیشتر جامعه منجر خواهد شد. به همین خاطر است که حفظ و گسترش قدرت ملی و از آن سو، انحطاط و تباهی ملت‌ها، به خانواده گره خورده است.

و به طور کلی، امروزه جوامعی موفق هستند که خانواده‌های موفق دارند. در واقع، جامعه چیزی جز بسط و گسترش خانواده نیست. و اگر مشکلاتی در جامعه وجود دارد ریشه‌ی آن را در خانواده‌ها باید جستجو کرد.

از نظر روان‌شناسی نقش خانواده غیرقابل انکار است؛ زیرا از ده حادثه اول فشار روانی، شش حادثه آن، بحران خانواده

است؛ بحران‌هایی مانند مرگ همسر، جدایی و طلاق، جدال خانوادگی، مزاحمت منسوبان نزدیک و ... می‌باشد.^۱

۲- اسلام خانواده را محبوب‌ترین نهاد اجتماعی معرفی می‌کند و پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله می‌فرماید: «در اسلام هیچ بنایی که محبوب‌تر از ازدواج باشد، پایه‌گذاری نشده است.»^۲

۳. علاوه بر آن، اسلام انسان‌ها را از تنهایی و تجرد نهی می‌کند. لذا پیامبر اکرم

^۱. دانشنامه موضوعی قرآن، مقاله؛ پژوهشی قرآنی در خصوص جایگاه

خانواده در اسلام.

^۲. مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۱۵۳.

فرموده: «بیشتر اهل جهنم کسانی هستند که ازدواج نکرده‌اند.»^۱

نکته دوم: اهداف مهم تشکیل خانواده

اگرچه ازدواج در مسیحیت پدیده‌ای مقدس محسوب شده، در برابر آن مجرد ماندن و دوری‌گزیدن از ازدواج فضیلتی پسندیده‌تر است. شخص مجرد، با تمام توان به خدمت خداوند می‌رسد و با کم‌کردن مشغله‌های دنیوی و زندگی، خود را شبیه عیسی و مریم مقدس می‌سازد. (پطرس، ۱۸۸۲: ۳۴۵) بنابر دیدگاه انجیل، ازدواج فقط وسیله‌ای برای دفع شهوت و جلوگیری از معصیت است و

^۱. من لا یحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۸۴.

خود ارزشمند نیست. پس برای افرادی که نمی‌توانند پاکی و طهارت خود را حفظ کنند و آلوده می‌شوند، ازدواج خوب است؛ ولی اگر ازدواج نکنند، خوب‌تر است. (سکری سرور، بی‌تا: ۱۶۸)^۱

اما اسلام بر خلاف مسیحیت، ازدواج را مقدس می‌داند و همان گونه که به ازدواج امر می‌کند، از تجرد و گوشه‌نشینی نیز به شدت نهی می‌کند و مجرد زندگی کردن را شر و مایه فساد می‌داند. یکی از دلایل مهم تقدس ازدواج در اسلام، فلسفه و فواید معنوی است که اسلام برای ازدواج برمی‌شمارد که به صورت

^۱. علی زینتی، «فلسفه ازدواج در اسلام و مسیحیت».

خلاصه و فهرست‌وار به چند نمونه اشاره می‌کنیم:

۱. بقای نسل

یکی از فلسفه‌های بسیار مهم ازدواج که متأسفانه جامعه و خانوادهٔ امروزی از آن روی‌گردان شده است، فرزندآوری و بقای نسل است و دوری جامعه و خانواده‌ها از این هدف، خطرات جبران‌ناپذیری را برپیکرهٔ نظام خانواده و به تبع آن بر جامعه وارد کرده و می‌کند،^۱ خطراتی مانند: پیری جامعهٔ ایرانی، تضعیف نیروی کار و دفاعی کشور،

^۱. نک: علامه سید محمدحسین حسینی طهرانی، کاهش جمعیت، ضربه‌ای سهمگین بر پیکر مسلمین.

برهم خوردن تعادل جمعیتی و خطراتی دیگر
که لازم است در برابر آن هشیاری کامل داشته
باشیم و این خطرات را از خود و جامعه دور
کنیم.^۱

این در حالی است که پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله سفارش
کرد: همسر اختیار کنید؛ زیرا من فردای قیامت
به کثرت و زیادی شما افتخار می کنم تا آنجا که
جنین نارسی که سقط شده، با کمال غضب به
در بهشت آید و به او گویند 'وارد بهشت شو.'
گوید 'وارد نمی شوم تا پدر و مادرم پیش از من
وارد شوند.'^۲

^۱. نک: محسن عباسی ولدی، ایران جوان بمان.

^۲. من لا یحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۸۳.

۲. آرامش، نشاط روحی و ایجاد انس و الفت

«وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً»^۱ (و از نشانه‌های [قدرت و ربوبیت] او این است که برای شما از جنس خودتان همسرانی آفرید تا در کنارشان آرامش یابید و در میان شما دوستی و مهربانی قرار داد.)

در روایت است: مردی خدمت حضرت رسول آمد و عرض کرد: همسری دارم که وقتی وارد خانه می شوم به استقبالم می آید و چون خارج می شوم بدرقه ام می کند و زمانی که مرا

^۱. روم، ۲۱.

اندوهگین می بیند، می گوید: اگر برای روزی
غصّه می خوری، بدان دیگری آن را بر عهده
گرفته است و اگر برای آخرت است، خدا
اندوهت را زیاد کند (و این گونه مرا آرامش می
دهد). حضرت فرمود: خداوند کارگزارانی دارد
و این زن از کارگزاران خداست و پاداشی
همچون نصف اجر شهید دارد.^۱

۳. حفظ دین و دورشدن از گناهان و آلودگی‌ها

^۱. من لا یحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۸۹.

مرد و زن متدین و به دور از گناه می توانند
فرزندانی صالح تربیت کنند و یکی از آثار
مبارک ازدواج همین اصل است.

وجود مبارک پیامبر خدا ﷺ فرمود: «کسی که
ازدواج کند، به تحقیق نصف دین خود را
حفظ کرده است، پس برای حفظ نصف دیگر
آن، تقوای الهی پیشه کند.»^۱ و نیز سفارش
کرد: «کسی که دوست دارد خدا را ملاقات
نماید، در حالی که پاک و به دور از گناهی
باشد، پس ازدواج کند.»^۲

^۱. بحار الأنوار، ج ۱۰۰، ص ۲۱۹.

^۲. مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۱۵۰.

ارضای صحیح و به موقع غریزه جنسی برای سلامت جسم و جان ضروری است و ترک آن باعث بیماری‌های جسمی و روانی و امراضی از قبیل ضعف اعصاب، اضطراب، افسردگی، یأس، تشنج، تندخویی، بدبینی، گوشه‌گیری و گاهی سوءهاضمه و سردرد می‌شود.^۱ پیامبر گرامی خدا ﷺ خطاب به جوانان می‌گوید: «ای جوانان، هرکه قدرت بر ازدواج دارد، ازدواج کند؛ چراکه چشم را باحیا و دامن را پاک نگه می‌دارد.»^۲

۴. تربیت نسل متدین و نمازخوان

^۱. جوان و همسرگزینی، ص ۲۶.

^۲. مکارم الأخلاق، ص ۱۹۷.

اهدافی که تابه‌حال گفته شد، به‌نوعی مقدمه‌ای است برای تربیت فرزندی متدین و نمازخوان؛ به‌طوری‌که اگر در خانواده فضایی عطرآگین از محبت و آرامش فراهم آید و هریک از زن و مرد به وظیفه دینی خود عمل کنند، بستری مناسب برای تربیت نمازی فرزندان آماده خواهد شد.

امام صادق علیه‌السلام روایت می‌کند: «وقتی آیه "يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا" ^۱ نازل شد، مردم از پیامبر ﷺ پرسیدند: 'ما چگونه خود و خانواده‌مان را از آتش حفظ

^۱. «ای کسانی‌که ایمان آورده‌اید، خود و خانواده خویش را از آتشی که هیزم آن انسان‌ها و سنگ‌هاست، حفظ کنید.» (تحریم، ۶).

کنیم؟' پیامبر پاسخ داد: 'کارهای خوب و خیر انجام دهید و خانواده‌تان را هم به انجام آن‌ها تذکر دهید و آن‌ها را بر اطاعت دستورات خدا تربیت کنید.'^۱

نکته سوم: وظیفه انسان نسبت به خانواده
آیات متعددی از قرآن و نیز سخنان گهرباری از پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله به رسالت انسان در برابر خانواده‌اش اشاره دارد؛ اما متأسفانه بسیاری از خانواده‌ها این مهم را فراموش کرده و فقط به فکر دنیای خانواده و فرزندان خود هستند.

^۱. دعائم الإسلام، ج ۱، ص ۸۲.

«قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ نَاراً»؛ خودتان و خانواده خود را از آتش جهنم حفظ کنید.
(تحریم، ۱۷)

«وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَ اضْطَبِرْ عَلَيْهَا»؛ اهل خود را به نماز فرمان ده و بر آن پایداری کن.
(طه، ۱۳۲)

«يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ»؛ فرزندم! نماز به پا دار و امر به معروف کن. (لقمان، ۱۷)

«إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَ أَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» زیانکاران واقعی کسانی هستند که خود و خانواده‌شان در قیامت باخته‌اند. (زمر، ۱۵)

پیامبر اکرم ﷺ فرمود: همه شما نسبت به زیر دست خود مسئول هستید. مرد، مسئول خانواده‌اش، زن مسئول شوهر و فرزندش است.^۱

همچنین فرمود: مراقب نماز فرزندان‌تان باشید و از هفت سالگی آنان را به نماز فرمان دهید.^۲

یک هشدار جدی

روزی پیامبر رحمت ﷺ به برخی از اطفال نگاه کرد و فرمود:

^۱. مجموعه ورام، ج ۱، ص ۶.

^۲. دعائم الاسلام، ج ۱، ص ۱۹۴.

وای بر فرزندان آخر الزمان از دست
پدران‌شان!

سؤال شد: ای رسول خدا! از دست پدران
مشرک‌شان.

حضرت فرمود: نه از دست پدران مؤمن‌شان
که چیزی از واجبات را به آنان نمی‌آموزند و
هنگامی هم که فرزندان‌شان بیاموزند پدران
آنان را منع می‌کنند و تنها به داشتن متاع کمی
از دنیا از آنان راضی می‌شوند. من از این پدران
و آنان از من بیزارند.^۱

^۱. جامع الاخبار، ص ۱۰۶.

نکته چهارم: اساسی‌ترین عامل خوشبختی و بدبختی انسان

بی‌تردید هنگامی که تشکیل خانواده عاملی برای ارتقای معنوی و عاطفی انسان‌ها باشد و آنان را از انحراف بازدارد، سعادت اخروی و نعمت‌های جاودان الهی نیز در انتظار آنان خواهد بود. از سوی دیگر، اگر اعضای خانواده به‌ویژه پدر و مادر به وظایف تربیتی خود عمل نکنند، همین خانواده عاملی برای سوق دادن فرزندان به سمت شقاوت خواهد بود. توجه داشتن به نماز فرزندان یا کوتاهی کردن در آن، یکی از عواملی است که راه خوشبختی و بدبختی آن‌ها را هموار می‌سازد.

پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ می‌فرماید: «هر فرزندی بر فطرت پاک آفریده می‌شود و این پدر و مادر هستند که او را بی‌دین کرده و از فطرت و راه صحیح منحرف می‌کنند.»^۱ «والدینی که در قبال دین فرزندان خود کوتاهی می‌کنند، باید منتظر عذاب الهی باشند.»^۲ امام خمینی رحمته الله علیه نیز درباره نقش مادر در سرنوشت فرزند فرموده است: «دامن مادر، بزرگ‌ترین مدرسه‌ای است که بچه در

^۱. بحار الأنوار، ج ۳، ص ۲۸۱.

^۲. سخت‌ترین عذاب در روز قیامت، مخصوص کسی است که اهل و عیال او جاهل باشند؛ یعنی به ایشان معارف دین را تعلیم نداده باشد و آنها را در وادی جهل و بی‌خبری نگه دارد؛ منهج الصادقین فی إلزام المخالفین، ج ۹، ص ۳۳۸.

آن تربیت می‌شود. آنچه بچه از مادر می‌شنود،
غیر از چیزی است که از معلم می‌شنود، ... در
دامان مادر بهتر تربیت می‌شود تا در جوار پدر
یا معلم.^۱

گفتار دوم: اصول و روش های موفقیت در زندگی مشترک

یکی از روش های تربیتی اسلام، معرفی
الگوهای شایسته و نمونه های برتر به فرزندان
است، به منظور بهره گیری و الگو قرار دادن
آنها در مسیر زندگی؛ چون تأثیر الگوهای
شایسته بر کسی پوشیده نیست. اسلام،

^۱. صحیفه امام، ج ۹، ص ۲۹۳.

رسول رحمت ﷺ را نمونه کامل انسانی در همه
زمینه ها معرفی کرده و فرموده:

«لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن
كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا»^۱

مسلماً برای شما در زندگی رسول خدا سرمشق
نیکویی بود، برای آنها که امید به رحمت خدا
و روز رستاخیز دارند و خدا را بسیار یاد
می کنند.

اگر ما بتوانیم سیره ایشان را در این زمینه
بشناسیم و آن را در تمام زندگی، سرمشق و
الگوی خود قرار دهیم، توانسته ایم زندگی و

^۱. احزاب، ۲۱.

خانواده‌ای ایدئال و مطلوب فراهم آوریم که
ثمره‌اش فرزندانی شایسته و سعادتمند در دنیا
و آخرت است. به همین منظور، به چند اصل
و روش موفقیت که در زندگی حضرت بسیار
پررنگ است اشاره می‌کنیم که با الگوگیری از
آنها می‌توان زمینه‌ای برای شکل‌گیری
خانواده‌ای موفق را فراهم آورد.

۱. اصل احترام به یکدیگر

رسول خدا ﷺ فرمود:

«خَيْرُكُمْ، خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ وَ أَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي.»^۱
(بهترین شما، خوش‌رفتارترین با خانواده‌اش)

^۱. وسائل الشیعة، ج ۲۰، ص ۵۵۵.

است و من از حیث رفتار با خانواده خود،
بهترین شما هستم.)

این حدیث نشان از اهمیت فوق‌العاده
خانواده در کلام و رفتار پیامبر دارد و به همین
دلیل است که در سیره ایشان می‌بینیم برای
احترام به کرامت زنان، همیشه با همسران‌شان
محترمانه و مهربانانه رفتار می‌کردند و غیر از
رفتارهای پسندیده، رفتاری از ایشان دیده
نشده است.

پیامبر اکرم ﷺ خوش رفتاری، را تمجید و
تشکر و احترام به شخصیت را موجب افزایش
محبت زن و شوهر نسبت به همدیگر می‌داند
و چنین می‌فرماید: از جمله وظایف زن این

است که چراغ خانه را روشن کند، غذا را آماده سازد، وقتی شوهر وارد خانه می شود تا نزدیک در به استقبال شوهرش برود و به او خوشامد بگوید، وسایل شستوشو و حوله برایش فراهم کند، آب روی دستش بریزد و بدون عذر و مانع، از آمیزش خودداری نکند.

۲. اصل اخلاق مداری

نقش حسن خلق در تأمین سعادت زندگی زناشویی، بسیار عمیق و فراگیر است و بر تمام شئون زندگی، از قبیل روابط اخلاقی زن و شوهر و نیز شیوه تربیت فرزندان اثر می گذارد. انسان خوش خلق همواره با زبانی نرم، با دیگران سخن می گوید و بدین روی، آنان را

تحت تأثیر قرار داده، محبت آنان را به خود جلب می‌کند. یکی از مهم‌ترین روش‌های حل مشکلات و درگیری‌های خانوادگی، خوش برخوردی و رفتار نیکوست. با آب نیک خویی می‌توان آتش خشونت و کدورت را خاموش کرد و محیطی آکنده از صفا و دوستی به وجود آورد و زندگی را شیرین و گوارا ساخت.

در روایتی آمده است: به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله خبر دادند: که فلان شخص زن خوبی است، روزها روزه می‌گیرد و شب‌ها عبادت می‌کند، ولی بد اخلاق است و با زبان خود، همسایگان را آزار

می دهد. پیامبر ﷺ فرمود: خیر و برکتی در او نیست؛ و او از اهل آتش است.^۱

در این حدیث شریف، پیامبر رحمت ﷺ اخلاق بد را موجب از بین رفتن برکات زندگی و عقوبت اخروی سخت می دانند و این خود اهمیت اخلاق را در میان زن و شوهر می رساند.

رسول خدا ﷺ بزرگ ترین و شریف ترین انسان ها را کسانی می داند که نسبت به خانواده خویش خوش رفتار باشد و در مدح اهمیت خلق نیکو در میان زوجین می فرماید:

^۱. مجموعه ورام، ج ۱، ص ۹۰.

بهترین شما کسی است که با خانواده اش
خوش رفتار باشد و من از همه شما با خانواده
ام خوش رفتارترم. زن را گرمی نمی دارد، مگر
مرد بزرگوار (با اخلاق) و او را سبک نمی شمارد
مگر مرد پست و لئیم.^۱

آن حضرت بدخلقی نسبت به خانواده را
موجب از بین رفتن خوبی های زندگی، و رفتار
خوب را موجب رضایت الهی و نصرت او ذکر
می کند و می فرماید: کسی که خانواده و فرزند
خود را ضایع کند و با آنان بدرفتار باشد، از
رحمت خدا دور می شود. خانواده (زن و
فرزند) اسیران اویند و دوست واقعی خداوند

^۱. نهج الفصاحة، ص ۴۷۲.

کسی است که با اسیران خود به نیکویی و صمیمیت برخورد کند.

رسول رحمت صلی الله علیه و آله سعادت واقعی را در اخلاق خوب می داند و چنین می فرماید: از سعادت و کام یابی انسان، اخلاق خوب و از بدبختی و تیره بختی او اخلاق بد است.

سعدبن معاذ یکی از یاران رسول اکرم صلی الله علیه و آله بود که با هم راهی کامل و احترام خاص آن حضرت به خاک سپرده شد، ولی حضرت در جواب مادرش که از مقام بهشتی او تعریف کرده بود، فرمود: او اکنون گرفتار عذاب و فشار قبر

است و علت آن هم بدرفتاری و سوء خلق نسبت به خانواده اش است.^۱

بی تردید، می توان گفت: از نظر پیامبر اعظم ﷺ، خوش برخوردی و حسن خلق در میان زن و شوهر، از سرمایه ها و اندوخته های عظیم دنیوی و اخروی است که در سایه آن، می توان یک زندگی ایده آل و سرشار از صفا و امنیت به وجود آورد.

۳. اصل گفت و گو و مشورت

یکی از راهکارهای استحکام بنیان خانواده و تربیت صحیح فرزندان، رعایت اصل گفت و گو و مشورت در خانواده است. این

^۱. امالی صدوق، ص ۳۸۵.

اصل باعث افزایش محبت شده و با محبت،
کانون خانواده گرم می‌شود و این راهی است
برای تربیت خوب بچه‌ها. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
بشارت داد: «ثواب اینکه زن و شوهری کنار
یکدیگر بنشینند و با هم صحبت کنند، از
ثواب اعتکاف در مسجدالنبی هم بیشتر
است.»^۱ و از آموزه های مهم تربیتی نبوی
گفت‌وگو و مشورت با فرزندان بود.

۴. اصل مشارکت در کارهای خانه

روایت است از امیر المؤمنین علیه السلام که
فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله بر ما داخل شد در حالی
که فاطمه نزدیک من نشسته بود و من عدس

^۱. مسعودین عیسی ورام، مجموعه ورام، ج ۲، ص ۱۲۲.

در دیگ می‌ریختم. آن حضرت این صحنه را که مشاهده کرد فرمود: بشنو از من آنچه می‌گویم و نمی‌گویم مگر از امر پروردگار خود نیست مردی که یاری کند زن خود را در خانه الا آنکه باشد او را به هر مویی که در بدن اوست عبادت يك ساله که روز آن بروزه باشد و شب آن بقیام و بدهد او را خدای تعالی از ثواب مثل آنچه داده است صابران را و داود پیغمبر و یعقوب و عیسی علیهم السلام را یا علی هر که در خدمت عیال باشد در خانه و ننگ ندارد از آن بنویسد نام او را خدای تعالی در دیوان شهیدان و بنویسد خدا از برای وی بهر روزی و شبی ثواب هزار شهید و بنویسد از برای او بهر قدمی ثواب حجی و عمره و بدهد

او را بهر رگی که در بدن اوست شهری در بهشت یا علی یک ساعت در خدمت خانه بهتر است از عبادت هزار ساله و هزار حج و هزار عمره و بهتر است از آزاد کردن هزار بنده و هزار جهاد و عیادت هزار بیمار و هزار جمعه و هزار جنازه و هزار گرسنه را سیر کردن و هزار برهنه را پوشیدن و هزار اسیر آوردن در راه خدا و بهتر است او را از هزار دینار صدقه دادن بر درویشان و بهتر است او را از خواندن توریة و انجیل و زبور و قرآن و از هزار اسیر که بخرد و آزاد گرداند آن را و بهتر است او را از هزار شتر که بدهد بدرویشان و بیرون نرود از دنیا تا آنکه ببیند جای خود را در بهشت یا علی هر که ننگ ندارد از خدمت عیال داخل گرداند او

را خدا در بهشت بیحساب یا علی خدمت
عیال کفاره گناهان کبیره است و باز مینشانند
غضب پروردگار را و مهر حور العین است و
زیاد میگرداند حسنات و درجات را یا علی
خدمت نمیکند عیال را مگر صدیق یا شهید یا
مردیکه خواهد بوی خدا خیر دنیا و آخرت را.^۱

و خود حضرت ﷺ نیز در کارهای خانه به
خانواده کمک می کرد: گوشت می برید.
متواضعانه کنار سفره غذا می نشست. خود از
گوسفندانش شیر می دوشید. لباس و کفش
خود را وصله می زد. کارهای شخصی خود را
انجام می داد. خانه را جارو می زد. شتر را

^۱. جامع الأخبار، ص ۱۰۲.

می‌بست و علف می‌داد. موقع آردکردن و خمیرگرفتن، به خادم کمک می‌کرد. خودش وسایل لازم را از بازار می‌خرید و تا منزل حمل می‌کرد و وسیله طهارت و وضویش را شبانه با دست خود آماده می‌کرد.^۱

۵. اصل وقت‌گذاری برای خانواده

از امام حسین علیه‌السلام نقل شده است که فرمود: «از پدرم درباره برنامه زندگی رسول خدا ﷺ سؤال کردم. پاسخ داد: 'پیامبر خدا ﷺ به منزل رفتنش در اختیار خودش بود. اوقاتش را در منزل به سه قسمت تقسیم می‌کرد: قسمتی را برای عبادت خدا، قسمتی

^۱. بحار الأنوار، ج ۱۶، ص ۲۲۶ تا ۲۲۸.

دیگر را برای اهل خانه و افراد منزل و بخش
سوم را به خود اختصاص می‌داد.^۱»

۶. اصل مهر ورزی به یکدیگر

یکی از عوامل سعادت خانواده، که امید و حرکت را به ارمغان می‌آورد، محبت زن و شوهر به یکدیگر است. انسان‌ها نیازهای عاطفی فراوانی دارند که نیاز به محبت و عشق یکی از اساسی‌ترین آن‌هاست. هر کس دوست دارد مورد محبت دیگران واقع شود و دیگران نسبت به او ابراز علاقه کنند. زن و شوهر باید هر کدام نسبت به همدیگر ابراز عشق و علاقه کنند و در ظاهر و باطن،

۱. مکارم الأخلاق، ص ۱۳.

خیرخواه یکدیگر باشند. به دلیل آنکه زن موجودی عاطفی است و عواطف و احساسات او بر جنبه های دیگرش غلبه دارد، نیاز او به محبت بیش از مردان است و شاید به همین دلیل است که خداوند نسبت به زنان مهربان تر از مردان است؛ چنان که رسول خدا ﷺ می فرماید: خداوند تعالی نسبت به زنان محبت ویژه ای دارد و آنان را همواره مورد لطف و مهربانی قرار می دهد.

در سخنان آن حضرت می خوانیم:

«کودکان را دوست بدارید و با آنان مهربان
باشید.»^۱

«نگاه محبت‌آمیز به پدر و مادر عبادت
است.»^۲

«محبت مؤمن به مؤمن در راه خدا، از
بزرگ‌ترین شاخه‌های ایمان است.»^۳
و اما در سیره و رفتار حضرت اینگونه آمده
است:

رسول خدا ﷺ مهربان‌ترین مردم نسبت به
زنان و کودکان بودند. آن حضرت در گفتاری

^۱. کافی، ج ۶، ص ۴۹.

^۲. تحف العقول، ص ۴۶.

^۳. محاسن، ج ۱، ص ۲۶۳.

زیبا و معجزه آسا، ابراز علاقه محبت به همسر را موجب ایجاد علاقه عاطفی و روحی شدید میان زوجین می داند و چنین می فرماید: سخن مرد که به همسرش بگوید «دوستت دارم»، هرگز از قلبش خارج نمی شود.^۱

از دیدگاه رسول رحمت ﷺ، هرگونه خدمت و دل سوزی زوجین نسبت به همدیگر و توجه به نیازهای یکدیگر در محیط خانه و اجتماع و همدلی و همراهی، موجد عشق و محبت و صف ناشدنی در میان زن و شوهر می گردد و کانون زندگی را پر از صفا و معنویت می سازد؛ زیرا آن دو احساس می کنند واقعاً به یکدیگر

^۱. کافی، ج ۵، ص ۵۶۹.

انس و علاقه دارند و در قول و رفتار، این محبت را اظهار می نمایند.

۷. اصل آراستگی در منزل

نظافت و لطافت ظاهر و رعایت مسائل بهداشتی، نقشی مؤثر و اساسی در ایجاد علاقه و محبت در میان زوجین دارد و در حفظ پاک دامنی آنان نیز مؤثر است. هر کس بر اساس فطرت خویش، از آراستگی و زیبایی لذت می برد و از زشتی و ژولیدگی و مراعات نکردن مسائل بهداشتی و نظافت متنفر است. در اسلام، به مردان و زنان مؤمن، بسیار سفارش شده است که خود را برای همسران

خود بیارایند و آنها را در حفظ پاک دامنی یاری کنند و موجبات ایجاد زندگی محترمانه و ریشه دار را فراهم سازند. رسول اکرم صلی الله علیه و آله توجه به مسئله زیبایی و حفظ نظافت و بهداشت را موجد محبت و ایمان در زندگی زناشویی می داند و می فرماید: لباس های خود را پاکیزه گردانید و موهای خود را کوتاه و منظم کنید و مسواک بزنید و خود را زیبا سازید؛ زیرا بنی اسرائیل به خاطر عدم رعایت این موارد، زنانشان میل به فساد پیدا کردند. و یا می فرماید: هر قدر می توانید پاکیزه و نظیف باشید؛ زیرا خداوند اسلام را بر پایه نظافت بنا نموده است و انسان های نظیف وارد بهشت می شوند.

حسن بن جهم می گوید: «امام کاظم علیه السلام را دیدم که محاسنش را رنگ کرده بود و بسیار آراسته به نظر می رسید. پرسیدم: 'فدایت شوم! چرا محاسنت را رنگ کرده ای؟' جواب داد: 'آری، آراستگی و آمادگی مرد، موجب حفظ عفت زن می شود. همانا برخی از زن ها به علت اینکه شوهرانشان به نظافت و آرایش بی اعتنا هستند، از مرز عفت خارج می شوند.' سپس آن حضرت افزود: 'آیا دوست داری همسرت را ژولیده و نامرتب بنگری؟' گفتم: 'خیر.' فرمود: 'زن نیز دوست ندارد مردش را آن گونه (کثیف و نامرتب) بنگرد.' و بعد ادامه داد: 'از اخلاق پیامبران الهی علیهم السلام،

پاکیزگی و نظافت، عطرزدن، کوتاه کردن موها
و زدودن موهای زاید بدن است.^۱»

پیامبر گرامی اسلام ﷺ از زن و شوهر می
خواهد که در محیط خانه، نهایت زینت و
جمال را نسبت به همدیگر به کار گیرند و آن
را از بزرگ ترین وظایف زوجین دانسته، می
فرماید: برای مردان، بهتر است که ناخن های
خود را بگیرند، ولی زنان آن را بلند بگذارند؛ زیرا
برای آنها زینت و جمال است. همچنین درباره
عطر زنان فرمودند: باید رنگش، ظاهر و بویش
مخفی باشد، ولی درباره عطر مردان فرموده:
باید بویش محسوس و رنگش مخفی باشد. در

^۱. کافی، ج ۵، ص ۵۶۷.

جای دیگر، خطاب به زنان چنین می فرماید:
بهترین شما زنانی هستند که بچه آور، مهربان،
پاک دامن، نزد فامیل محترم، در مقابل
شوهرشان متواضع و برای او آرایش کننده
اند. آن حضرت آرایش زنان را برای غیر شوهر
به شدت نهی می کند و می فرماید: هرزنی برای
غیر همسرش زینت کند و از خانه خارج شود،
مورد لعن و غضب الهی واقع می شود تا وقتی
که به خانه اش باز گردد.

بدین روی، رسول اکرم ﷺ از یک سو، زوجین
به ویژه زن ها را به رعایت مسائل بهداشتی و
جلوه گری ظاهری و دوری از زینت برای
نامحرم دعوت می کند و از سوی دیگر، می
خواهد عاطفه و تقوا و اخلاق در میان

خانواده نهادینه گردد و زمینه های اختلاف و کدورت و بدبینی از محیط خانواده دور شود.

۸. اصل توجه به خواست و نظر یکدیگر

حرف، حرف من است و فقط هرچه من می گویم درست است و باید عملی شود، در فرهنگ اهل بیت علیهم السلام جایی ندارد؛ از این رو، پیامبر خدا ﷺ فرموده است: «الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ بِشَهْوَةِ أَهْلِهِ وَ الْمُنَافِقُ يَأْكُلُ أَهْلُهُ بِشَهْوَتِهِ.»^۱ (انسان مؤمن مطابق میل

^۱. کافی، ج ۴، ص ۱۲.

خانواده‌اش غذا می‌خورد و منافق، خانواده‌اش مطابق میل او غذا می‌خورند.)

۹. اصل فرزندآوری

یکی از مسائلی که در تربیت فرزندان نقش اساسی دارد بزرگ‌شدن و بازی‌کردن آنان با هم‌سالانشان (از نظر فکری، روحی، اخلاقی و...) است. خانواده‌هایی که یک یا دو فرزند دارند، فرزندان خود را از این نعمت بزرگ و اساسی محروم ساخته و در خیلی از موارد، زمینه گمراهی آن‌ها را فراهم کرده‌اند. اهل بیت علیهم‌السلام صاحب فرزندان زیادی بودند و به این کار نیز سفارش می‌کردند. پیامبر خدا ﷺ توصیه می‌کرد: ازدواج کنید و فرزند بیاورید و

نسل خود را زیاد کنید؛ چراکه من در روز
قیامت به کثرت امت خود مباهات و افتخار
می‌کنم، هرچند سقط شده باشند.^۱

۱۰. ادای حقوق و انجام وظیفه

رعایت حقوق از سوی زن و شوهر و فرزندان،
سبب می‌شود که اولاً، مرز مسئولیت‌ها
نسبت به یکدیگر معلوم شود، به گونه‌ای که
هر یک از زوجین دریابند که چه راه و روش و
چه مشی مشخصی را باید در پیش گیرند. و
ثانیاً، سبب پیدایش امنیت در آن می‌شود و
حدود توقعات اعضای خانواده از یکدیگر
معلوم می‌گردد. و ثالثاً، موجب رعایت ایجاد

۱. جامع الأخبار، ص ۱۰۱.

عدالت در خانواده می گردد و هر یک از زن و مرد، بر اساس آن، برای خود و دیگران مرزی قایل می شوند و سعی می کنند از آن حد و مرز تجاوز نکنند. مجموعه این عوامل موجب رشد و تعالی خانواده و در سطحی کلی تر، سبب رشد جامعه انسانی خواهد بود. پیامبر خدا ﷺ عنایت به حقوق متقابل زوجین را وظیفه ای دینی و موجب افزایش خیر و برکت در زندگی می داند و می فرماید: زنان نزد شما معیوب و بی چیزند؛ مالک نفع و ضروری برای خود نیستند. آنها را به امانت از خدا گرفته اید و با کلماتش آنها را حلال نموده اید. بدانید که برای شما حقوقی است و برای زنان نیز حقوقی. حق شماست که آنها از آمیزش با شما

مخالفت نکنند و در خوبی ها از شما نافرمانی
نکنند، که اگر نافرمانی کردند به خوبی و
نیکویی، خرج و لباس آنها بر عهده خودشان
بگذارید و آنها را آزار ندهید....

آن حضرت در جایی دیگر درباره رعایت حقوق
زن و شوهر می فرماید: برادرم جبرئیل همواره
به من درباره حقوق زنان سفارش می کرد، تا
آنجا که گمان کردم جایز نیست مرد به زن حتی
اف بگوید. (فرمود:) ای محمد! درباره زنان،
تقوای الهی پیشه کن، با آنان مهربان باش و

رضایت خاطر آنان را فراهم کن تا در کنار شما باشند.^۱

آن حضرت در این گفتار زیبایی خود، همدلی و همراهی زن با شوهر را از ثمرات اساسی حقوق شوهر نسبت به زن خویش می داند و بر رعایت آن تأکید می کند.

نکات دیگری همچون رعایت حقوق یکدیگر، تفاهم و سازش، قناعت در زندگی و دوری از استبداد در رأی و نظر در کارهایی مثل ازدواج و تعیین شغل و رشته و... نیز وجود دارد که از بیان آنها صرف نظر می کنیم.

^۱. مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۲۵۲.

هنگام درنگ

آیا می‌دانید اگر فردا بمیرید، شرکتی که در آن کار می‌کنید، به آسانی در ظرف یک روز برای شما جانشینی می‌آورد یا تیمی که در آن بازی می‌کنید، بازیکن دیگری را جایگزین شما می‌کند؛ اما خانواده‌ای که به‌جا می‌گذارید، تا آخر عمر، فقدان شما را احساس خواهد کرد؟ آیا به این فکر کرده‌اید که ما خود را وقف کار می‌کنیم و نه خانواده‌مان؟ چه سرمایه‌گذاری نادرستی!

به‌راستی کلمه «خانواده» یعنی چه؟ چه مقدار برای خانواده خود وقت می‌گذاریم؟ نه برای خوراک و پوشاک آن‌ها، بلکه برای آرامش روحی و روانی‌شان؟ برای تربیت آن‌ها چطور؟

چند دقیقه در طول روز با دیگر اعضای خانواده صحبت می‌کنیم؟

جالب اینکه ما همین برخورد را با مقصد اصلی خود نیز داریم؛ یعنی به همه چیز و همه کس فکر می‌کنیم، جز مقصدی که برای آن آفریده شده‌ایم. آیا این گونه نیست؟!

فصل دوم: سیره پیامبر در کشاورزی و محیط زیست

مقدمه

طبیعت و محیط زیست، موهبتی خداوندی است که از مجموعه موجودات، منابع و عوامل و شرایط هماهنگی که در اطراف هر

موجود زنده وجود دارد و ادامه حیات به آن وابسته است به وجود می آید.

آلودگی محیط زیست بر کیفیت و چرخه طبیعی اثر می گذارد و پی آمدهای زیان باری برای زندگی انسان، حیوان، گیاه و بناها دارد. در جهان امروز، مسئله آلودگی، یکی از مهم ترین و حادثترین مشکل تمدن انسانی است و نقش انسان در آلودگی محیط زیست بسیار چشم گیر است. طبیعت، برای بقای نسل بشر آفریده شده است و پیوندی ناگسستی میان انسان و طبیعت وجود دارد. از این رو بر همگان خصوصا مسئولان لازم است که اهمیت بیشتری به حفظ محیط زیست داشته و با وضع قوانینی خصوصا با توجه به آموزه

های دین و سیره پیامبر خاتم^{صلی الله علیه و آله} به این مهم
جدیت و اهتمام بیشتری نشان دهند.

علت تاکید بر سیره رسول خدا^{صلی الله علیه و آله} این است
که ایشان شناخت عمیقی به مسائل کشاورزی
و زیست محیطی داشتند و به گونه ای عمیق
و دقیق نسبت به این موضوع آگاه بود و علت
ها و راه های حل مشکلات و پیش رفت
کشاورزی را می دانست. چرا که او در مکه از
مادر متولد شده و در همان جا زیست و به
دلیل مسافرت به شام و معاشرت با مردم به
خوبی درد و درمان را می شناخت. او خود
چوپانی و تجارت و کشاورزی کرده بود و تلخی
مشکلات و مسایل یاد شده را چشیده بود.
رسول خدا . صلی الله علیه و آله . با توجه به

شناخت عمیق خود و بر پایه روش خاص خود به میدان آمد و اقدامات گسترده ای به عمل آورد که سعی ما این است که در این مختصر به مهم ترین نکته های زیست محیطی در زندگی، سخنان و سیره آن حضرت اشاره کنیم.

۱. اهمیت کشاورزی و محیط زیست در کلام پیامبر

رسول خدا ﷺ از کار، درختان، حیوانات، پرندگان، زمین، آسمان و... سخن می گفت. اما او این اعمال و وسایل را مانند بیشتر مردم تنها مادی و دنیایی نمی دید. آن حضرت دیانت و شرع را در متن زندگی مردم قابل اجرا می دانست. برای اینکه آدمی به خدا نزدیک شود و بر معنویت خود بیفزاید، لازم نیست شبان

و روزان به عبادت پردازد بلکه اگر اعمال
دنیاپی خود را با سمت و سوی خدایی و بانیت
الهی انجام دهد، به خدا نزدیک خواهد شد و
به مقام های معنوی دست خواهد یافت. به
عنوان نمونه، چند روایت را اشاره می کنیم:

از رسول خدا ﷺ سؤال شد:

کدام مال بهتر است؟ فرمود: زراعتی که
صاحبش بکارد و به آن رسیدگی کند و در روز
برداشت، حق و حقوق آن را پردازد.^۱

^۱. کافی، ج ۵، ص ۲۶۱.

در سخن ادامه همین روایت از ایشان سؤال شد: بعد از گاو، کدام ثروت بهتر است؟ فرمود:

آن ریشه داران درِ گل و لای، و میوه دهندگان در خشکسالی (درختان خرما).

آن حضرت صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در دو سخن دیگری و در اهمیت کشاورزی فرمودند:

هرکه درختی بنشانند و آن درخت به بار نشیند ، خداوند به اندازه ای که آن درخت میوه دهد ، او را پاداش عطا فرماید.^۱

^۱. مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۴۶۰.

هر مسلمانی درختی بنشانند ، یا زراعتی بکارد و انسانی یا پرنده ای یا چرنده ای از محصول آن بخورد ، برای وی صدقه محسوب شود.^۱

در روایتی از آن حضرت درباره کشاورزی چنین نقل شده است:

«هرگاه کشاورزی بذری را از راه حلال در دست خود گیرد، فرشته ای ندا دهد؛ یک سوم برای دهقان، یک سوم برای پرندگان و یک سوم برای چهارپایان. چون آن را بر زمین می پاشد برای هر دانه بذر، ده حسنه برایش می نویسند. چون آن را آبیاری می کند و بذر می

^۱ . مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۲۶.

روید مانند آن است که در برابر هر دانه،
انسان مؤمنی را زنده کرده است که تا زمانی که
آن کشته را درو کند، خدا را می ستاید. چون
آن را می کوبد، مانند آن است که گناهانش را
له می کند، هنگامی که خرمن را باد می دهد،
گناهانش نیز بر باد می روند، زمانی که آن را
وزن می کند به سان روز تولدش از گناهان پاک
می شود. وقتی آن محصول را به خانه می برد
و نان خورهایش شاد می شوند، عبادت چهل
سال را برای او می نویسند. هنگامی که از آن به
گرسنه، همسایه و بیچاره می دهد. آفریدگار او
را از عذاب خود در امان نگاه می دارد.»

۲. آبادانی زمین، وظیفه همگانی

قرآن مجید یکی از اهداف خلقت انسان را آباد کردن زمین و پایدار کردن محیط زیست بیان کرده و فرمود:

«هُوَ أَنْشَأَكُمْ مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ»^۱ یعنی خداوند شما را در زمین خلق کرد و شما را به عمارت و آباد کردن زمین گماشت. در این رابطه پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می فرماید:

^۱. هود، ۶۱.

إِنْ قَامَتِ السَّاعَةُ وَفِي يَدٍ أَحَدِكُمْ الْفَسِيلَةُ فَإِنْ
اسْتَطَاعَ أَنْ لَا تَقُومَ السَّاعَةُ حَتَّى يَغْرِسَهَا
فَلْيَغْرِسَهَا.^۱

اگر قیامت فرا رسد و در دست یکی از شما
نهالی باشد، چنانچه بتواند برنخیزد تا آن نهال
را بکارد این کار را بکند.

۳. اهمیت توجه به ساکنان زمین

پیامبری که ما می‌شناسیم نه تنها خود برای
همه عالم رحمت بودند بلکه می‌فرمودند با
همه ساکنان زمین مهربان باشید. در یک
روایتی از ایشان نقل شده:

^۱. مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۴۶۰.

إِرْحَمَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يَرْحَمَكَ مَنْ فِي السَّمَاءِ؛ به
اهل زمین رحم کنید تا اهل آسمان به شما
رحمت کنند.^۱

یعنی به هر چه روی زمین است مهربان باشید
اعم از حیوانات، گیاهان، پرندگان و هر آنچه
روی زمین است. حتی پیامبر ما نه فقط نسبت
به جانداران بلکه نسبت به جمادات مهربان
بود، نسبت به لباس خودش مهربان بود،
نسبت به وسایل خودش مهربان بود، نسبت
به بدن خودش مهربان بود؛ لذا برای همه آنها
نامی انتخاب کرده بود.

^۱. من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۷۹.

این نکاتی است که در بحث هایی که با موضوع محیط زیست مطرح می شود شاید مقداری از آن غافل باشیم.

۴. توجه به هوا و آلوده نکردن آن

خوش بو شدن انسان موجب می شود محیطی که انسان در آن هست خوش بو شود و محیط زیبایی شود. اگر از دید محیط زیستی به این رفتار پیامبر رحمت صلی الله علیه و آله که بسیار زیاد به خوش بو بودن توجه داشتند نگاه کنیم یعنی هوا را با دود و آلودگی های امروزی هم نباید آلوده کرد. نه فقط نباید هوا را آلوده کرد که حتی باید محیط را خوش بو کرد و نباید محیط آلوده باشد و به همین دلیل می فرماید عطر و عود استعمال کنید.

۵. قطع نکردن درختان در همه حال

رسول خدا ﷺ از قطع درختان، غرق کردن مزرعه‌ها در آب و سوختن آن‌ها حتی در جنگ نهی می‌کرد و این عمل را در ردیف کشتن کودکان بی‌گناه و زنان بی‌دفاع می‌دانست. از آن حضرت ﷺ در این باره چنین نقل شده است: درختان را آتش مزینید، آنها را با آب ویران نکنید، درختان میوه دار را قطع نکنید و مزرعه‌ها را نسوزانید.^۱

۶. حفظ خاک

از پیامبر رحمت ﷺ روایت شده است که حضرت فرمود: تَحَفَّظُوا مِنَ الْأَرْضِ فَإِنَّهَا أُمُّكُمْ؛

^۱. کافی، ج ۵، ص ۲۹.

از زمین حفاظت کنید به درستی که آن مادر
شماست.^۱

این روایت به زیبایی اهمیت حفظ زمین را بیان
کرده و از بین بردن آن را به از بین بردن تمام
هستی و وجود انسان تشبیه کرده است.

۷. چگونگی کاشت نهال

در روایات اسلامی آمده است که پیامبر
رحمت صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و امیرالمؤمنین علی علیه السلام
اهل کار و تلاش بودند و گاهی با هم درخت می
کاشتند. امام صادق علیه السلام در این باره فرمود:

^۱. بحار الأنوار، ج ۷، ص ۹۷.

علی علیه السلام، با بیل زمین را آماده می‌ساخت و پیامبر ﷺ هسته خرما را مرطوب می‌کرد و می‌کاشت.^۱ که نحوه درست کاشت هسته خرما و نیز نهال بیان شده است.

۸. وظیفه مسئولان در قبال محیط زیست و خاک

نظام اسلامی وظیفه رسمی والی را به خوبی ترسیم کرده است. در سخنی رسول رحمت ﷺ فرموده: هر کس چیزی از کار مسلمانان را بدست گیرد و در کار آنها مانند کار

^۱. کافی، ج ۵، ص ۷۴.

خود دلسوزی نکند بوی بهشت بدو نخواهد رسید.^۱

این سخن پیامبر به خوبی وظیفه کارگزاران حکومت اسلامی را مشخص کرده به گونه ای که هر کس سِمَتی را در دولت اسلامی به عهده بگیرد و مسؤول بخشی از بخش های حکومت دینی گردد، موظف است هر آنچه را که برای حفظ حیات، سلامت، حیثیت اجتماعی و مانند آن، نسبت به خود به کار می برد، برای توده مردم نیز تأمین کند. اگر خود از بهداشت و محیط سالم برخوردار است، موظف است آن را برای تمام شهروندان فراهم نماید. این

^۱. نهج الفصاحة، ص ۳۶۰.

دستور رسول گرامی اسلام ﷺ در برنامه
حکومتی جانشین ایشان، حضرت علی بن
ابی طالب علیه السلام تجلّی خاص یافت؛ چرا
که حضرت در نامه ای حکومتی خود به مالک
اشتر می نویسد: اهتمام تو، به آباد نمودن
زمین، بیش از همت گماردن تو، به جمع درآمد
باشد. معلوم است که با آلوده بودن محیط
زیست، هم نیروی انسانی در معرض آسیب
است و هم امکانات طبیعی.^۱

^۱. نهج البلاغة، نامه ۵۳.

این مطالب و نکات گوشه ای از سیره زیست
محیطی و اهتمامی بوده که پیامبر اعظم ﷺ به
این مساله حیاتی داشته اند.

به امید روزی که همگان وظایف خود را در
قبال همه خصوصاً محیط زیست انجام
دهند.

وَاٰخِرُ دَعْوَانَا اِنَّ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

بنیاد رسول رحمت ﷺ

بهترین الگو برای همه بشریت

زندگی و شخصیت بی نظیر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله برای همه ی دوران تاریخ اسلام یک درس و الگوی همیشگی است؛ «لَنُحْمِ فِي رَسُولِ اللَّهِ أَسْوَةَ خَيْرٍ» با این مجاهدت، تعالیم اسلام در تمام تاریخ پراکنده شد. این تعالیم فقط برای مسلمانان نیست؛ همه ی بشریت از گسترش تعالیم اسلام سود می برند.

رهبران انقلاب اسلامی
۱۳۸۳/۰۱/۲۶

بسم الله الرحمن الرحيم

